

Скрізь у посівах зернової *кукурудзи* продовжується розвиток та шкідливість гусениць **стеблового (кукурудзяного) метелика**. В південних та південно-східних областях Степу триває літ метеликів другого покоління. Гусениці фітофага першого покоління за чисельності 1-2, осередково 3 екз. на рослину пошкодили 2-12, макс. 16-21% рослин (Донецька, Тернопільська обл.) та 1-8% качанів. Також в Степу, Лісостепу, осередково Поліссі живляться гусениці **бавовникової совки**, які за чисельності 1-2 екз. на рослину пошкодили 2-17, осередково до 35% рослин в господарствах Донецької (на площі 160 га) та до 80% рослин Миколаївської (на площі 400 га) областей у слабкому та середньому ступенях. На посівах пізніших строків досягання виявляють **злакових попелиць**, поодиноких **хлібних блішок**, які помітної шкоди не завдають. **Гельмінтоспориозом** охоплено 2-26%, **пухирчастою сажкою** 2-7%, **летючою** 1-3% рослин. В осередках Закарпатської, Кіровоградської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Тернопільської та інших областей виявлено **фузаріоз** та **бактеріоз**, якими уражено 1-4, макс. 10% качанів (фузаріоз) на зрошувальних полях.

Насіння *зернових* культур цього річного врожаю уражене збудниками хвороб, зокрема **фузаріозу, септоріозу, оливкової плісені, сажками, бактеріозу, альтернаріозу**, іншими. Зважаючи на фітосанітарний стан зібраного зерна, насіння високих посівних кондицій, призначене для сівби, підлягає обов'язковій лабораторній фітоекспертизі, за якою визначають наявність на зерні збудників хвороб. Видовий склад і господарська значимість їх дозволить обґрунтовано вибрати протруйник відповідного спектра фунгітоксичної дії та рівня захисної спроможності стосовно комплексу хвороб. Вибираючи протруйник, необхідно враховувати не тільки комплекс збудників на насінні і ґрунті, а й ті стресові умови, які вплинуть на рослини в полі. Дуже важливо враховувати живлення рослин, а також запаси вологи в ґрунті, які забезпечують рівномірні й дружні сходи.

Коливання температури, прохолодні ночі та ранкові роси сприяли розповсюдженню хвороб на *цукрових буряках*. Посіви Лісостепу та Полісся продовжують хворіти на **церкоспороз**, яким уражено 10-30% рослин (Вінницька, Волинська, Львівська, Тернопільська обл.). На 12-23% рослин проявились **борошниста роса, альтернаріоз, рамуляріоз, фомоз. Вірусні мозаїка та жовтяниця** охопили 2-22% рослин у Волинській, Тернопільській, Чернівецькій областях. Переважно на гібридах іноземної селекції 2-8% коренеплодів уражено **паршею звичайною, хвостовою гниллю, дуплистістю**. В посівах культури в осередках залишаються шкідливими гусениці **підгризаючих та листогризучих совок, лучного метелика**.

У посівах *соняшнику* **фомозом** уражено 3-15, у вогнищах 23-40% рослин (Вінницька, Волинська, Київська, Кіровоградська, Миколаївська, Черкаська обл.). **Іржа** проявилася на 4-14, макс. 25-30% рослин (Кіровоградська, Миколаївська, Харківська обл.). 4-13% рослин хворі на **пероноспороз, альтернаріоз, аскохітоз, септоріоз**, подекуди **фомопсис** (Кіровоградська, Рівненська обл.), **суху гниль**

(Запорізька, Луганська обл.). **Соняшниковий вовчок** уразив 2-16% рослин (Запорізька обл.). На кошиках, стеблах, коренях поширюються **біла та сіра гнилі**, якими охоплено 2-20% рослин. Повсюди рослинам соняшнику продовжує завдавати шкоди **геліхризова попелиця**, яка заселила та пошкодила 5-10% рослин, за чисельності 16-35 екз. на рослин. Переважно в степовій та лісостеповій зонах шкодять **соняшникова вогнівка, клопи, гусениці совок бавовникової, гамми, капустиної, лучного та стеблового (кукурудзяного) метеликів**. У Запорізькій області личинки **соняшникової шипоноски** заселили 7-15, макс. до 30% рослин за чисельності 1-5 личинок на рослину.

За високої вологозабезпеченості ($ГТК > 1,5$) і вологості насіння соняшнику 25-30% проводять десикацію посівів дозволеними до використання десикантами з обов'язковим дотриманням регламентів та санітарних вимог. Використання десикантів на соняшнику є незамінним для рівномірного дозрівання, зупинки будь-яких проявів захворювань і знищення бур'янів на полі, це значно полегшує збирання, підвищує якість врожаю та знижує втрати на 30-50%. Оптимальний період обробки - початок побуріння кошиків і повна стиглість.

Осередково на сходах **озимого ріпаку** в крайових смугах полів лісостепових та поліських областей відмічається початок заселення та шкідливість **хрестоцвітих блішок** (пошкоджено до 15% рослин у Львівській обл.), літ **ріпакового пильщика** (Одеська обл.).

Гусениці **підгризаючих совок** (II-V віку) осередково відмічаються на полях під **озимину**, на **просапних** культурах, де ними за чисельності 0,5-2 екз. на кв.м пошкоджено 2-5% рослин. Продовжується літ метеликів та відкладання ними яєць. Культивуація парів та випуск трихограми зменшують кількість шкідників та загрозу пошкодження посівів.

Лучний метелик. У степових, подекуди лісостепових областях на просапних культурах, неугіддях закінчується харчування поодиноких гусениць шкідника другого покоління. До 90% шкідника вже пішло на заляльковування. У південних областях відмічено початок льоту метеликів третьої генерації. У разі настання більш сприятливих погодних умов (у першу чергу наявність опадів та вологість повітря вище 75%) харчування шкідника може спостерігатись на багаторічних травах та баштанних культурах, що межують з містами резервації.

Саранові окрилились, паруються, відкладають яйця та слабо пошкоджують різноманітні рослин. Спостереження за розвитком та розповсюдженням шкідника триває.

В **плодових** насадженнях на деревах пізніх сортів дозрівання продовжується літ та відкладання яєць метеликами **яблуневої і сливової плодожерок** II покоління, **плодовими кліщами** заселено 14% дерев, 8-15% листя. Чисельність кліщів становить 3 екз. на лист. Погодні умови сприяють розвитку **зеленої яблуневої попелиці**, якою заселено 10-28% листків на 12% дерев по 17-54 екз. личинок. Прогресує захворювання дерев на **борошнисту росу**, якою уражено 5-35% дерев, 6-22% листя. **Парша** на 75% обстежених площ уразила 26-40% дерев, 9-35% листя. **Плодовою гниллю** осередково уражено 1-2% плодів.

В незахищених плантаціях **винограду** в степовій та лісостеповій зонах дозріваючому врожаю істотних пошкоджень завдають **виноградний зудень**, який

заселив до 25% кущів та від 10 до 15% листя в слабкому і середньому ступенях. **Мілдью** уражено 10-15, макс. 25% кущів, **оїдіум** уражено до 10-15%, подекуди в осередках Закарпатської, Херсонської областей до 20% кущів, 1-4% листя, 3-5%, макс. до 10% грон. Хімічний захист насаджень обмежений через збирання врожаю.

Повсюди спостерігається активізація розвитку **мишоподібних гризунів** у місцях резервації. На стерні, **багаторічних травах, неорних землях, просапних культурах** обліковують 1-3, осередково в господарствах Київської та Тернопільської областей 5 жилих колоній га з 4-6 жилими норами в кожній. Повсюди у пошуках зеленого соковитого корму триває міграція гризунів на падалицю озимих зернових та ріпаку. В господарствах Донецької області відмічено крайове заселення та пошкодження сходів **озимого ріпаку**. В подальшому чисельність та шкідливість гризунів у посівах **озимих культур** зростатиме.

Першочерговими заходами в обмеженні чисельності мишоподібних гризунів є профілактичні заходи: знищення бур'янів, зменшення втрат урожаю при збиранні, своєчасна зяблева оранка, що позбавить гризунів кормової бази та надійного сховища, контроль за розвитком та регулювання чисельності цих шкідників у місцях резервацій з метою недопущення їх розселення на посіви сільськогосподарських культур.

У господарствах здійснюється постійний фітосанітарний нагляд за посівами сільськогосподарських культур.